

Apeqquteqaat aallaavigalugu saammaasseqatigiinneq, kinaassuseq, oqaatsit, inuit pisinnaatitaaffii qanorlu iliuuseqarluni inuiaqatigiittut akuunerulersitsisutut inissittutut qulakkeerinninnissaq, sumit kingoqqisuuneq, oqaaserisat kulturikkullu tunuliaqutaq apeqqutaatinnikkaluarlugu inuit pisinnaatitaaffii inuiaqatigiinni inooqatigiilluni pingaartitsineq pillugu oqallinnissamik siunnersuut.

(Inatsisartunut ilaasortat Juliane Henningsen aamma Sara Olsvig, Inuit Ataqatigiit)

Akissuteqaat

(Naalakkersuisut Siulittaasuat

Kiisalu Nunanut allanut Naalakkersuisoq)

Siunnersuuteqartunut inimi maani oqallinnissamut sammisamik pingaaruteqartorujussuarmik qaqitaqartunut qujanaq.

Kinaassuseq, oqaatsit, inuit pisinnaatitaaffii aamma saammaasseqatigiinneq apeqqutaapput tunngaviulluinnartut, nunatsinni maani piffissap ingerlanerani oqallisiginarlugit qaqqineqartartut. Qulequttani taakkunani aamma naleqartitat, inuttut isiginnittaatsit aammalu oqartussaaqatigiinneq tamarmik inuiaqatigiinni qanoq aqqissuussinitsinni pingaaruteqartorujussuusut pillugit apeqqutit kalluarneqarput. Taamaattumik Naalakkersuisut ullumikkut oqallinnissamut annertuumik qilanaarput.

Apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinneq manna, oqaatsit sammillugit apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissanut allanut marlunnut ataatsimoortinneqarpoq – tassalu inersimasut kalaallisut oqaatsinut piginnaasaqalersinnaanissaannut periarfissani pitsannorsaansamut tunngasoq – aappaalu nunatsinni maani ilinniartitaanermi kalaallisut oqaatsivut annertunerusumik aallaavigineqartarnissaasa annertunerulersinneqarnissaanut tunngasoq. Ilinniartitaanermut, Ilageeqarnermut, Kultureqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisup oqallinnerni ataasiakkaani taakkunani sammisassat taakkua annertunerusumik tikikkumaarpai.

Kalaaleq kinaluunniit nunatsinni maani kalaallisut oqalussinnaannginnini pissutigalugu oqartussaaqatigiinnermi suliat ingerlaneranni peqataanissamut mattunneqassanngilaq, aammalu nunatsinni maani innuttaasut oqaatsitigut tunuliaqutaat apeqqutaatinnagu kikkut tamaasa Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiit ineriartornerannut iluaqutaasumik tunniussaqaarsinnaasut atorfissaqartippavut. Kalaallisut oqaatsit pisortatigoortumik oqaaseraavut. Tamanna assortuussutigineqartussaannngilaq. Tamatuma oqallinnitsinni aammalu oqaatsinut politikkitsinni siunissamilu inatsisinik maleruagassanillu ilusilersuinitinni aallaaviusussatut aalajangiusimanissaa pingaaruteqarpoq. Piorsarsimassutsitsinnik kinaassutsitsinnillu ineriartortitsinerup ingerlaannarnissaanut kalaallisut oqaatsitta nukittorsarneqarnissaat aalajangiisuulluinnartumik pingaaruteqarpoq. Uagut nammineeurluta oqaatsitta erseqqinnerulersinnissaa isumaqanngilaq illuatungaani allamiut oqaasii pingaartinneqannginnerusut – aamma danskit oqaasii. Kisianni danskit oqaasii Kalaallit Nunaanni allamiut oqaasiini kisimik pingaaruteqartutut isigineqarunnaarlutik, ineriartorneq siunitsinni takusinnaavarput. Tassani tuluit oqaasiisa ullumikkut ilisimaareriikkatta saniatigut assersuutigalugu tassaasinnaapput Asiamiut oqaasii, slavit oqaasii aamma Latinamerikameersut spaniamiutut portugalimiutullu oqaatsit.

Aamma inuit pisinnaatitaaffii piorsarsimassutsitsinnut kinaassutsitsinnullu pingaaruteqartorujussuupput. Tunngaviusumik inatsit, namminersorneq pillugu inatsit aamma FN-ip inuit pisinnaatitaaffiit isumaqatigiissutai aammalu nunap inoqqaavisa pisinnaatitaaffii pillugit nalunaarut, ilaannik taasaqarniarlunga innersuussutigisinnaavakka. Pisinnaatitaaffiit taakkua inuiaqatigiinnit kalaallit ilisimaneqarnissaat aammalu suliaasaqarfanni pingaaruteqartuni pisinnaatitaaffiit taakkua qanoq inuunitsinnut sunniuteqarsinnaanersut paasineqarnissaat pingaaruteqarpoq.

Nunarsuaq tamakkerlugu nunasiaataasimasunit oqaluttuarisaanermi nuanninngitsunik pisoqartarsimavoq. Pisut ilaanni aamma nunani innuttaasut akornanni pissutsit imaannaasarsimangillat. Pissutsit inuianni misigissutsinik sakkortoorujussuarnik pilersitsisarsimasut. Tamanna sakkortuunik oqaaseqarnernik sakkortuunillu qisuariarnernik pissutissaqalersitsisinnaasarpoq. Kalaallit Nunaat siornatigut nunasiaataasimavoq, aammalu tamassuma atuussimanagera nalunngilluinnarparput. Inuiaqatigiinni kalaallini kinaassutsip, inuiaassutsip, oqaatsit aammalu piorsarsimassutsikkut tunngaviusut akornanni nipangiusimaannarneqartut annertunerpaat atuupput. Matumani qulequttat taakkuninnga unammilligassaqaraluarluta oqallisigisariaqakkavut takusinnaavagut. Piorsarsimassutsikkut ineriartornitsinni oqallinnerit aalajangersimasut oqimaatsorsiornarmata imaluunniit ippinnarmata pinngitsoortittaannarsinnaanngilavut. Kisianni oqallinnitsinni mianerinnittariaqarpugut aammalu pisariaqanngitsumik assigiinngisitsinermut killissanik qaangiilluta innuttaasunik ajuallatsitsinaveersaartariaqarluta. Aamma oqallinnerni ammasuusariaqarpugut asissuinngitsumillu pissuseqartariaqarluta. Allat isumaqatiginnginneri piinnarlugu aalajangersimasunik siunertaqarnerarlugit pissutissarsiornerarlugillu pisuutinniassanngilavut. Ilaannikkut iluaqutaasumik tunuarsimaalaarsinnaasassaagut aammalu ammasumik isumaliutersuutigalugu qanorpiaq oqartoqavinnersoq.

Saammaasseqatigiinnissamut isumalioqatigiissitaliamik pilersitsinissaq 2014-imut Aningaasanut inatsimmi Naalackersuisut siunnersuutigaat. Saammaasseqatigiissinnaanissamut oqallinnerusariaqarpugut. Tassungalu atatillugu aamma saammaasseqatigiinneq kiinnarpassuaqarpoq. Danmarkimut saammaasseqatigiissinnaasariaqarpugut, nunasiaataasimanitsinnut saammaassisinnaasariaqarpugut, oqaluttuarisaanitsinnut, immitsinnut akornatsinnilu saammaassisinnaasariaqarpugut. Saammaassinissamut ilaasut assigiimmik annertoorujussuarnik pingaaruteqarput. Saammaassinissamut ilaasunik ilaatitsinngitsoortoqarsinnaanngilaq. Peqataasut arlaannaalluunniit alluinnarneqarsinnaanngillat. Ingerlaqqinnissamut saammaassinissaq pingaaruteqarpoq. Kalaallit uagut nukittornissatsinnut nipangiusimaannarneqartut pisariaqartumik oqallinnitsigut ammarneqassapput. Tamanna nukissatsinnik siunissamut kivitsissussanik pissarsinissatsinnut tunngaviusaaq, aamma Kalaallit Nunaat piorsarsimassutsikkut tamatigoornerusumik inissisimalerpat.

Apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnermi matumani siunnersuuteqartut takutippaat Naalackersuisut kisimik saammaasseqatigiinnissamik eqqarsaateqanngitsut. Tamanna Naalackersuisut nuannaarutigaa. Taamaattumik Naalackersuisut oqallinnermut peqataaniarput, allattuillutik aammalu inimi maani saammaasseqatigiinnissaq pillugu qanoq oqartoqarnersoq tusarnaassallutik, taakkualu Saammaasseqatigiinnissamut Isumalioqatigiissitaliamik pilersitsinissamik isumaliutersuuteqarnitsinni ilanngutissallutigu.

Taamatut oqaaseqarlunga Inatsisartut pitsaasumik isumassarsiorfiusumillu oqallinnissaannik kissaappakka.